

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

Qayd raqami _____

“TASDIQLAYMAN”
BuxDU O`quv ishlari
bo`yicha prorektor

R.G`Jumayev

“29” - avgust 2023-y.

“ADABIYOTSHUNOSLIK NAZARIYASI”
FANI BO‘YICHA
SILLABUS

Kunduzgi bo‘lim uchun

Bilim sohasi: 200000 – San`at va gumanitar soha
Ta'lim sohasi: 230000 – Tillar
Ta'lim yo'nalishi: 60230100 – Filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili)

M5	Adabiy tur va janrlar	asarlarni kompozitsiyasi. Anʼanaviy va modern asarlarni kompozitsiyasi. Muzimov drama, tragediya, komediyalar kompozitsiyasi. Fabula.	Adabiy turlar va janrlar. Arastu "Poetikasi". Epos, lirika, drama. Folklor va yozma adabiyotdagi janrlar.	4
M6	She'r tuzilishi va she'r tizimlari	She'r va nasr. She'rni nutqning o'ziga xos xususiyatlari. She'rning tarkibiy qismlari: misra, band, ritm, bo'g'in, turoq, vazn, qo'fiya. She'r tizimlari: aruz, barmoq, Erkin, sarbast, oq she'r.	She'r va nasr. She'rni nutqning o'ziga xos xususiyatlari. She'rning tarkibiy qismlari: misra, band, ritm, bo'g'in, turoq, vazn, qo'fiya. She'r tizimlari: aruz, barmoq, Erkin, sarbast, oq she'r.	2
M7	Obraz – insonning adabiyotidagi umumlashma tasviri	Obraz. Adabiyotda obrazning aks etishi. Inson – adabiyotdagi asosiy obraz. Obraz – adabiy qahramon. Asardagi asosiy va boshqa qahramonlar. Personaj, xarakter, tip. Realistik va romantik, fantastik va ma'oziy obrazlar. Portret – inson obrazini gavdalantirishning muhim usuli.	Obraz. Adabiyotda obrazning aks etishi. Inson – adabiyotdagi asosiy obraz. Obraz – adabiy qahramon. Asardagi asosiy va boshqa qahramonlar. Personaj, xarakter, tip. Realistik va romantik, fantastik va ma'oziy obrazlar. Portret – inson obrazini gavdalantirishning muhim usuli.	2
M8	Adabiy turlar va janrlar poetikasi	She'r va nasr. She'rni nutqning o'ziga xos xususiyatlari. She'rning tarkibiy qismlari: misra, band, ritm, bo'g'in, turoq, vazn, qo'fiya. She'r tizimlari: aruz, barmoq, Erkin, sarbast, oq she'r. She'r adabiyotidagi she'rni janrlar. G'arb adabiyotidagi she'rni janrlar. Aruz.	She'r va nasr. She'rni nutqning o'ziga xos xususiyatlari. She'rning tarkibiy qismlari: misra, band, ritm, bo'g'in, turoq, vazn, qo'fiya. She'r tizimlari: aruz, barmoq, Erkin, sarbast, oq she'r. She'r adabiyotidagi she'rni janrlar. G'arb adabiyotidagi she'rni janrlar. Aruz.	2
M9	Ijodiy metod va ijodkor uslubi. Adabiy jarayon	Ijodiy metod. Realizm va romantizm ijodiy uslubi. Klassitsizm yo'nalishi. Naturalizm, sentimentalizm, syurrealizm yo'nalishi. Ijodkor uslubi. Adabiy an'ana va novatorlik.	Ijodiy metod. Realizm va romantizm ijodiy uslubi. Klassitsizm yo'nalishi. Naturalizm, sentimentalizm, syurrealizm yo'nalishi. Ijodkor uslubi. Adabiy an'ana va novatorlik.	2

20 soat

Mashg'ulotlar shakli: Amaliy (A)		Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)		Soatlar hajmi
№	Amaliy mashg'ulot mavzulari			
A1	Adabiyotshunoslikning tarkibiy qismlari	Adabiyotshunoslikning asosiy sohalarini: adabiy tanqid, adabiyot tarixi, adabiyot nazariyasi		2
A2	Arastuning "Poetika" asarini o'rganish.	Sharh adabiyotshunosligi: Arastu – adabiyotshunos. Tazkiralarni – Sharh adabiyotshunosligi muhim manbasi. G'arb adabiyotshunosligi: "Poetika".		2
A3	Fitrati – adabiyotshunos	Fitrating adabiyotshunoslikka oid qarashlarni. Fitrati aruz haqida. "Adabiyot qoidalarida nazariy tushunchalarning berilishi. Fitrating ilmiy faoliyati		2
A4	Og'zaki va yozma adabiyot namunalari tahlili	Xalq poetik ijodining janriy xususiyatlari. Qadimgi davr yozma adabiyot namunalari. Og'zaki va yozma adabiyot manbaalarining		2

A5	Badiiy obraz turlari	uzviyligi	Badiiy obraz turlarining o'ziga xos xususiyatlari. Epik obrazlarning individualligi. Lirik obrazlar haqida. Dramatik obrazlarga xos xususiyatlar	2
A6	Badiiy asar tilining o'ziga xos xususiyatlari	Badiiy asar tili va uning o'ziga xos xususiyatlari. Qahramon va muallif nutqi. Polifonik nutqning alohidaligi. Dialog, monolog va ichki nutq haqida.	Badiiy asar tili va uning o'ziga xos xususiyatlari. Qahramon va muallif nutqi. Polifonik nutqning alohidaligi. Dialog, monolog va ichki nutq haqida.	2
A7	Ijodiy metod va adabiy oqimlar	Ijodiy metod va uniga xos xususiyatlar. Romanizm metodi. Realizm metodi.	Ijodiy metod va uniga xos xususiyatlar. Romanizm metodi. Realizm metodi.	2
A8	Ijodkor uslubi	Uslub badiiy asarning umumiy kolortiri. Hamid Olimjon va G'G'ulom ijodiga xos ushblar. A Qodiriy va Oybek ijodiga xosliklar. Davr uslubi va ijodkor dunyoqarashi.	Uslub badiiy asarning umumiy kolortiri. Hamid Olimjon va G'G'ulom ijodiga xos ushblar. A Qodiriy va Oybek ijodiga xosliklar. Davr uslubi va ijodkor dunyoqarashi.	2
A9	Badiiy asarni tahlil qilish usullari	A. Orifov she'rining o'ziga xos xususiyatlari. A. Qahhor hikoyalarda ijodkor mahorati. Yusuf she'rining ramziylik. N. Eshonqul hikoyalarda milliylik va umuminsoniylik g'oyalari.	A. Orifov she'rining o'ziga xos xususiyatlari. A. Qahhor hikoyalarda ijodkor mahorati. Yusuf she'rining ramziylik. N. Eshonqul hikoyalarda milliylik va umuminsoniylik g'oyalari.	2
A10	I. Sulton, O. Sharafiddinov – adabiyotshunos olimlar	M. Qo'shjonov, O. Sharafiddinov – adabiyotshunos olimlar	I. Sulton – nazariyotchi olim. M. Qo'shjonovning adabiy-tanqidiy qarashlari. O. Sharafiddinov asarlarining adabiyotshunoslikdagi o'rni	2

20 soat

Mashg'ulotlar shakli: Seminar (S)		Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)		Soatlar hajmi
№	Seminar mavzulari			
S1	Sharh adabiyotshunosligi: ilmi aruz, ilmi qo'fiya, ilmi bade'	Qadimgi sharh adabiyotshunosligi. Ibn Sinoning "Poetika"ga oid sharti. Forobiyning "She'r san'at" asari haqida. Tarziyning "Funun ul-balog'at" asari	Qadimgi sharh adabiyotshunosligi. Ibn Sinoning "Poetika"ga oid sharti. Forobiyning "She'r san'at" asari haqida. Tarziyning "Funun ul-balog'at" asari	2
S2	Adabiyotning tur va janrlarga bo'linishi	Aristotelning "Poetika" asarida tur va janr. Fitrating "Adabiyot qoidalar" asarida tur va janr. Tur va janrlarning o'ziga xosligi.	Aristotelning "Poetika" asarida tur va janr. Fitrating "Adabiyot qoidalar" asarida tur va janr. Tur va janrlarning o'ziga xosligi.	2
S3	Alishe'r Navoiy g'azallaridagi badiiy san'atlar	Badiiy san'atlar va ularning turi Navoiy g'azallarida tarse', qaytarish san'ati, kitobat san'ati, tashbih, iyhom, ishihqoq, irsoli masal san'atlarini aniqlash. Alishe'r Navoiy "Qaro ko'zumi" g'azali.	Badiiy san'atlar va ularning turi Navoiy g'azallarida tarse', qaytarish san'ati, kitobat san'ati, tashbih, iyhom, ishihqoq, irsoli masal san'atlarini aniqlash. Alishe'r Navoiy "Qaro ko'zumi" g'azali.	2
S4	Bobur g'azallari tahlili	Bobur she'rleridagi she'rni san'atlar. Ma'naviy - lafziy san'atlarining o'ziga xosligi. Tashbih, iyhom, tazod, nujo', xusni-talil, lafzi nashr, talimh san'atlar.	Bobur she'rleridagi she'rni san'atlar. Ma'naviy - lafziy san'atlarining o'ziga xosligi. Tashbih, iyhom, tazod, nujo', xusni-talil, lafzi nashr, talimh san'atlar.	2
S5	Fitrating "Adabiyot qoidalar" asari tahlili	Fitrating adabiy-nazariy qarashlarni Tangidchining "Adabiyot qoidalar"	Fitrating adabiy-nazariy qarashlarni Tangidchining "Adabiyot qoidalar"	2

S6	Cho'lp'on she'r'lari badiiyati	asari. Asardagi rivoj va til haqidagi maqolalar. Tanqidning dramaturgiya xusidagi maqolalar	Badiiy san'atlar va ularning she'riyatdagi vazifasi. Cho'lp'on she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari. Cho'lp'on she'r'lardagi badiiy san'atlar. Yod olgan Cho'lp'on she'r'lardan birini tahlil qiling	2
S7	Oybek – adabiyotshunos	Oybek hayoti va ijodi. Shoir she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari. Oybekning adabiyotshunos sifatidagi faoliyati		2
S8	Maqsud Shayxzoda adabiyotshunos.	Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi. Shoir asarlarining o'ziga xos xususiyatlari. Maqsud Shayxzodaning adabiy-tanqidiy qarashlari		2
S9	G'afur G'ulom she'riarida	G'ulom she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari. G'ulom she'riyatida vatan va mehnat mavzusi. G'ulomning badiiy tasvir vositalaridan foydalanish mahorati.		2
S10	“Jahon adblari adabiyot haqida” kitobidagi maqolalar tahlili	10 Jahon adblari adabiyot haqida” kitobini o'qib tahlil qilish Kitobning mohiyati haqida anotarizyalar yozish. Kitobda adabiyotning so'z san'ati ekanligi haqidagi fikrlar. Kitobda adabiyotning insonshunosi haqidagi qarashlar		20 soat

Mustaqil ta'lim (MT)		Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)		Soatlar hajmi
№	Mavzular			
MT1	Aristotelning «Poetika» asarini o'qib o'rganish.	G'arb adabiyotshunosligining o'ziga xos qirralari asar orqali yoritiladi.		6
MT2	Forobiyning «She'r san'ati» asarini o'qib o'rganish.	Sharq adabiyotshunosligining o'ziga xos qirralari Forobiy asari orqali yoritiladi.		6
MT3	Alisher Navoiyning «Majolis un nafois» asarini o'qib o'rganish.	Alisher Navoiyning «Majolis un-nafois» asari tahlil etiladi.		6
MT4	Alisher Navoiyning «Mezon ul avzon» asarini o'qib o'rganish.	Alisher Navoiyning «Mezon ul avzon» asari tahlilga yoritiladi, alohida xususiyatlari yoritiladi		6
MT5	Alisher Navoiyning «Muhokamat ul lug'atayn» asarini o'qib o'rganish.	Alisher Navoiyning «Muhokamat ul lug'atayn» asari misolida		6

MT6	Boburning «Muxtasar» asarini o'qib o'rganish.	umuminsoniylik, milliylik va individuallik masalasi yoritiladi	6
MT7	Fitrating «Adabiyot qoidalarini», «Arz haqida» asarlarini o'qib o'rganish.	«Muxtasar» asariga xos jimgoy g'oya va badiiy g'oya o'rasiidagi umumiylik aks ettiriladi.	6
MT8	P.Shellingning “Peziya himoyasi” traktatini o'qib o'rganish	Fitrating «Adabiyot qoidalarini», «Arz haqida» asarlari va amalga oshirilayotgan tadqiqotlar o'rganiladi.	6
MT9	H.Bolaboev, M.Mahmudovning “Adabiy-estetik tafakkur tarixi” kitobini o'qib o'rganish	P.Shellingning “Peziya himoyasi” traktatini o'qib o'rganish, xususiyatlarini tahlil qilish	6
MT10	U.Normatovning “Qodiriy mo'jizasi” kitobini o'qib o'rganish	H.Bolaboev, M.Mahmudovning “Adabiy-estetik tafakkur tarixi” kitobida masalalarni yoritish	6
MT11	I.G'afurovning “Mangu latofat” kitobini o'rganish	U.Normatovning “Qodiriy mo'jizasi” kitobidagi ilmiy maqolalar asosida mavzuga oydinlik kiritiladi.	6
MT12	Y.Is'hoqovning “So'z san'ati so'zligi” kitobini o'qib o'rganish	I.G'afurovning “Mangu latofat” asaridagi tafakkur, uning turlari haqida so'z boradi.	6
MT13	O.Sharafiddinovning “Dovondagi o'ylar” kitobini o'qib o'rganish	Y.Is'hoqovning “So'z san'ati so'zligi” kitobini An'ana haqida ma'lumot Novatorlik haqida tushuncha. An'ana va novatorlikning badiiy adabiyotidagi ahamiyati.	6
MT14	“Sharq mumtoz poetikasi: manba va talqinlar” o'quv qo'llanmasini o'qib o'rganish	Kitobdagi maqolalarda uslub va oqim masalasi	6
MT15	N.Rahimjonovning “Mustaqillik davri she'riyati” kitobini o'qib o'rganish	Postmodernizm intertekstuallik yoritiladi, xususiyatlariga ta'rif beriladi	6
		N.Rahimjonovning “Mustaqillik davri she'riyati” kitobida mavjud tahlillarni o'rganish	6
			90

Asosiy adabiyotlar

1. Sultonov I. Adabiyot nazariyasi. – T.: O'qituvchi, 2002.
2. Фитрат Адабиёт коналари. – Тошкент: Укитувчи, 1995.
3. Бобоев т. Адабиётшунослик асослари. –Тошкент: Ўзбекистон, 2002.
4. Хотаиов Н., Саримсоков Б. Адабиётшунослик терминларининг русча-ўзбекча изоҳли дугатл. – Т.: Укитувчи, 1979.
5. Куронов Д. ва бошқалар. Адабиётшунослик дугатл. –Т.: Академнашр, 2010.

Оқ шимчла адабийотлар

6. Мирзиев Ш. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргалликда барпо этамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2016.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Харакатлар стратегияси” тўғрисидаги Фармони (Халқ сўзи 2017 йил 8 февраль).
8. Мирзиев Ш. Буёк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга кураемиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017.
9. Мирзиев Ш. Конун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққийти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Т.: Ўзбекистон, 2017.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари” тўғрисида (Халқ сўзи 2017 йил, 21 апрель).
11. 6. Агаши. Роиќа. Аћлоди ќабл. – Т.: Уанѓи астр авлоди, 2004
12. Вапићўжаев Б. Ўзбек адабиётшунослиги тарихи. –Т.: О'збекистон, 1993
13. Ўлѓ'ов А. Адабиётшунослиќ назаруаси. – Т.: Г'улоћ помћдаѓи нашрўт-матбаа йўлийи, 2018.
14. Qutolov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. – T.: Akademnashr, 2018.
15. Шарк мућтоз постћкиси Хамидулла Болтабоев талћинида. –Тошкент: Ўзбекистон энциклопедияси, 2006.

Internet saytlari

16. www.alishetamoyev.uz
17. www.ziyo-net.uz
18. www.literature.uz

Talabning fan bo'yicha ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

Baholash usullari	Og'zaki so'rov, taqdimotlar, yozma topshiriqlar
Fan bo'yicha talabalar bilimini nazorat qilish va baholash	Nazorat shakllari (lovada) Baholash turlari fan xususiyatidan kelib chiqqan holda so'rovlar, og'zaki savol-javob, yozma ish, taqdimotlar ko'rinishida o'tkazilishi mumkin

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagilarga amal qilinadi:

A 10 – “5” baho olish uchun talaba nazariy jihatdan chiqqar bilimga ega bo'lishi, qo'yilgan nazariy matnimga ijobiy yondoshib, uning mohiyatini tushunib, mustaqil ravishda muhohabada yuritib olishi, uni hal etish usullarini ruxta bilishi va uni amaliyotda qo'llay olishi shart

Yaxshi “4” baho olish uchun talaba nazariy jihatdan chiqqar bilimga ega bo'lishi, qo'yilgan nazariy matnmo mohiyatini tushunishi, tahlil usullarini bilishi va uni amaliyotda qo'llay olishi shart.

Qoniqarli “3” baho olish uchun talaba qo'yilgan nazariy matnning mohiyatini tushunishi, tahlil usullarini bilishi shart.

Qoniqsiz “2” baho talabaga fan bo'yicha aniq tasavvurga ega bo'lmagligi va fanni o'zlashtirmaganligi uchun qo'yiladi.

Baholash tartibi va mezonlari:

U/	Kurs	Semestr	Maksimal ball	Fan soati	Mustaqil ta'lim	ON	YN	Maksimal baho	Minimal (saralash) baho
1.	1	2	5	60/90	5	5	5	5	3

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot:

Mualliflar:	Quvvatova Dilrabo Nabiyovna, filologiya fanlari doktori, professor
E-mail:	O'roqova Nafosat Yoriyevna, f.f.f.d. (PhD) dilrabo68@mail.ru n.y.yorogova@buxdu.uz
Tashkilot:	Buxoro davlat universiteti
Taqdirchilar:	D.Z. Rajabov – BuxDU O'zbek tilsimonligi va jurnalistika kafedrasi dotsenti, f.f.d Sh.A. Hasanov - Samarqand davlat universiteti professori, f.f.d

Mazkur sillabus Buxoro davlat universiteti Ilmiy kengashining 2023-yil 29-avgustdagi 1-sonli bayoni bilan tasdiqlangan fan dasturi asosida tuzilgan.

Mazkur sillabus Buxoro davlat universiteti o'quv-uslubiy kengashining 2023-yil ___-dagi ___-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy departament boshlig'i
M. Turisupov

Fakultet dekani
Q. To'xtayev

Kafedra mudiri
H. Eshtonqulov

Tuzuvchi
D. Quvvatova
N. O'roqova